

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Beslutande
Minister
Mats Perämaa

Föredragande
Vik. naturvårdsintendent
Linnea Nordström

Justerat
Omedelbart

Nr 77
Skydds jakt på varg.
ÅLR 2024/5557
243 S4

Beslut
Beslut i enlighet med bilaga S424E50.

Hänvisning

Anmälan per telefon samt bilder 29.9.2024

Enligt sändlista

Kontaktperson

Linnea Nordström, telefon +358 (0)18 25551

linnea.nordstrom@regeringen.ax

Ärende

Skyddsjakt på varg**Beslut**

Landskapsregeringen förlänger Finströms jaktvårdsförening tillstånd samt ger Getas, Hammarlands och Eckerös jaktvårdsföreningar tillstånd att jaga och avliva en (1) varg.

Regler för skyddsjakten

- Jakten får bedrivas under perioden 30.9.2024 – 15.12.2024.
- Jakt får bedrivas på varg som observeras i Finströms, Geta, Hammarlands eller Eckerö kommun. Utan hinder av detta får dock jakten fortsätta oberoende av kommungränserna om en jakt som inletts på en varg som observerats i Finström Geta, Hammarland eller Eckerö, går utanför kommungränserna. Jakten får också återupptas på samma spår följande dag om jakten har avbrutits på grund av mörkrets inbrott.
- I samband med jakten får hund användas för att spåra eller driva viltet.
- Observera att enligt landskapsförordning (2006:70) om jakt får varg endast skjutas med ett räfflat kulvapen där patronkulan väger 6 gram eller mera och dess anslagsenergi uppmätt på 100 meters avstånd från pipans mynning är minst 2 000 joule eller, om kulans vikt är 8 gram eller mera, dess anslagsenergi uppmätt på motsvarande sätt är minst 1 700 joule eller, vid användning av blyfria kulor, med vapen där kulan väger 5,1 gram eller mera och dess anslagsenergi uppmätt på motsvarande sätt är minst 1 700 joule. Ammunition med helmantlad kula eller hagelgevär får inte användas.
- I händelse av en skadeskjutning får eftersökshund och lämpligaste vapen och jaktmetoder utnyttjas.
- Jaktvårdsföreningen skall utse ansvarig jaktledare med uppgift att organisera jakten och säkerställa att villkoren för jakten följs. Jaktvårdsföreningen kan också utse ett nödvändigt antal assisterande jaktledare som bistår huvudjaktledaren.
- Vid jakten får ett nödvändigt antal jägare delta, vilka utses av huvudjaktledare. Jaktens organisering ska alltid ske i dagligt samråd med ansvarig jaktledare eller assisterande jaktledare.
- Jägarna ska inneha giltigt jaktkort.

- Jakten får bedrivas oberoende av att jakträtten på området tillkommer annan eller om jakt inte annars skulle få utövas där.
- Ansvarig jaktledare ska sammanställa dagsvisa rapporter över jaktens omfattning samt eventuella observationer med hjälp av rapporter från deltagande jägare.
- Förbjudna fångstmetoder, i enlighet med Rådets direktiv 92/43/EEG bilaga 6 a, ska iakttas.
- I övrigt ska jaktlag för landskapet Åland (1985:31) följas.

Övriga villkor och kontroll

- Varg som fällts med stöd av detta beslut tillfaller landskapsregeringen.
- Deltagande jägare ska dagligen samråda med jaktledare och rapportera resultatet av jakten, oberoende av resultatet.
- Ansvarig jaktledare ska en gång per vecka, varje måndag, avlägga rapporter över jaktens dagliga omfattning, antal deltagare, var jakten har bedrivits samt om varg har observerats till registrator@regeringen.ax med hänvisning till ärendenummer ÅLR 2024/5557.
- När varg har avlivats eller påskjutits ska ansvarig jaktledare omedelbart kontaktas av den jägare som skjutit.
- När varg har avlivats eller påskjutits ska ansvarig jaktledare omedelbart avbryta jakten och kontakta landskapsregeringen.
- Om varg påskjutits ansvarar skytt och jaktledare för att eftersök genomförs.
- Om varg påskjutits och konstaterats skadad ska anmälan därom omedelbart göras till polisen samt landskapsregeringen.
- Om varg påskjutits men inte återfunnits efter avslutat eftersök får jakten inte återupptas utan medgivande från landskapsregeringen.
- Om detta beslut inte följs kan det upphävas.
- Om jakttiden löper ut utan att vargen har kunnat avlivas kan landskapsregeringen besluta att förlänga tiden för skyddsjakten. Landskapsregeringen rapporterar resultatet av skyddsjakten direkt till Finlands Miljöministerium, som också får samlade rapporter årligen från Viltcentralen, eftersom Miljöministeriet ansvarar för Finlands rapportering enligt Artikel 16.2 till EU-kommissionen.

Motivering

I landskapet Åland är vargen fridlyst enligt 14 § landskapslag (1998:82) om naturvård. Den omfattas även av EU:s habitatdirektiv (92/43/EEG). Enligt bilaga IV i habitatdirektivet klassas vargen ha gemenskapsintresse och den kräver strikt skydd inom dess naturliga utbredningsområde. Detta innebär bland annat ett förbud att avsiktligt fånga, döda eller störa exemplar av arten (artikel 12). Vargen i Finland klassas i den nationella rödlistan som starkt hotad. Enligt 28 § jaktlagen för landskapet Åland (1985:31) kan landskapsregeringen tillåta att fredat eller fridlyst vilt fångas, dödas eller att bon och ägg plockas samt därvid tillåta användning av i 47 § förbjudna fångstredskap eller fångstmetoder.

Landskapsregeringen ska vid prövningen av ett sådant beslut iaktta bestämmelserna i habitatdirektivet (direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) och fågeldirektivet (direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar).

Enligt artikel 16.1 i habitatdirektivet får medlemsstaterna göra undantag från skyddsbestämmelserna förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning, och det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av den berörda arten i deras naturliga utbredningsområde. En av anledningarna till att undantag får göras är för att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom.

Enligt 31a § jaktlagen för landskapet Åland (1985:31, ändrad genom 2019/89) kan landskapsregeringen för att förhindra allvarliga skador på egendom tillåta att visst vilt får jagas på ett bestämt område, av en viss person och under en viss tid, samt därvid tillåta att jakten får bedrivas oberoende av att jakträtten tillkommer annan eller om jakt inte annars skulle få utövas där. I enlighet med 4 § i jaktförordningen för landskapet Åland (2006:70, ändrad genom 2020/116) får hund användas vid jakten. Efter vargattacken i Finström, Svartsmara har vargen sedan observerats i Geta, Geta skärgård och angränsande skärgård. Äppelö ligger mitt i detta område som geografiskt delas av Hammarland, Eckerö och Geta. Området för skydds jakt utvidgas därför till att omfatta även dessa kommuner.

Vargstammen i Finland och på Åland

Enligt Naturresursinstitutet fanns det 59–64 vargrevir i Finland år 2024, fördelade på uppskattningsvis 277–321 individer¹. År 2019, när Ålands landskapsregering senast beviljade tillstånd till skydds jakt på varg, fanns det 47 vargrevir, fördelade på uppskattningsvis 185 – 205 individer. Vargstammen har alltså ökat betydligt sedan dess och generellt sett har vargstammen i Finland ökat sedan 2017. Liksom tidigare ligger tyngdpunkten för vargstammen i Finland i de sydvästra delarna och i det västra förvaltningsområdet fanns 32 flockar och 11 par. Senast varg observerades på Åland var under 2018–2019, då två vargar tillsammans sökte sig hit. Efter att en varg fälldes vid skydds jakt den 28 december 2019 observerades inte längre några vargar på Åland förrän den senaste vintern då en ensam varg sökte sig över isen till Åland och observerades då den 13 februari mellan Brändö och Kumlinge, en spårobservation från Simskåla den 14 februari och sedan spår från Geta till Eckerö över isarna den 15 februari. Efter den 26 mars gjordes sedan inga observationer förrän den 3 juli då två får revs av varg på Brändö. Den 18 juli fotograferades troligtvis samma varg av en viltkamera på Seglinge och den 30 juli observerades en varg på Sottunga. Den 8 augusti observerades en varg av två personer i

¹ Valtonen, M., Heikkinen, S., Johansson, H., Härkälä, A., Helle, I., Mäntyniemi, S. & Kojola, I. 2024. Susikanta Suomessa maaliskuussa 2024. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 54/2024. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 41 s.

Bjärström, Finström och slutligen konstaterades dagen efter (den 9 augusti) sex får dödade (eller omedelbart avlivade) samt 15 skadade av varg i Svartsmara, Finström. Vargen observerades den 18 och 23 september i Geta, nära Långvik, och den 29 september påträffades vargrivna får på Äppelö, Hammarland (angränsar Geta skärgård, se mer under Skador orsakade av varg).

Bevarandestatus

I Finland räknas det att en gynnsam bevarandestatus nås genom att trygga livskraften hos alla flockar. Den minsta livskraftiga vargpopulationen i Finland räknas vara 25 reproducerande par². Enligt Naturresursinstitutet fanns det i mars 2024, helt inom finskt territorium sammanlagt 39 vargflockar och 15 par. Enligt artikel 16.1 i habitatdirektivet är en förutsättning för att bevilja undantag att det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos beståndet. Europeiska unionens domstol har dock konstaterat i mål C-342/05 (kommissionen mot Finland), punkt 29, att det likväl är möjligt att bevilja sådana undantag i särskilda fall, när det vederbörligen har konstaterats att detta inte kan förvärra den ogynnsamma bevarandestatusen hos de aktuella populationerna eller förhindra återställandet av en gynnsam bevarandestatus. Det kan nämligen inte uteslutas att dödandet av ett begränsat antal individer inte påverkar det eftersträvade syftet i artikel 16.1 i habitatdirektivet, nämligen att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus hos vargpopulationerna i deras naturliga utbredningsområde. Ett sådant undantag kan således sakna effekt för den berörda arten. År 2023 beviljade Finlands viltcentral skydds jakt på sammanlagt 48 skadegörande vargindivider och efter beslut av polisen skydds jakt på ytterligare åtta individer. Enligt Finlands viltcentrals svar på landskapsregeringens begäran om utlåtande (ÅLR 2018/6094) bör den myndighet som beviljar dispens bedöma om jakten hindrar bibehållandet av en gynnsam bevarandestatus från fall till fall. Viltcentralen gjorde i ett beslut (2024-1-000-34644-8) om dispens för jakt på varg i juli 2024 bedömningen att beviljande av dispens i det fallet inte skulle skada bevarandet av en gynnsam skyddsnivå eller uppnåendet av en sådan på artens naturliga utbredningsområde. Enligt naturresursinstitutets rapport om vargstammen i Finland i mars 2024 hade vargstammen varit på en stabil nivå jämfört med det uppskattade antalet i mars 2023 efter att ha ökat kontinuerligt mellan 2017 och 2023. Naturresursinstitutet har uppskattat att vargstammen utan att avta klarar en total minskning, inom vilken årligen 30 % av stammens individer avlägsnas (19.1.2015, Dnr 51/00 04 05/2015). I uppskattningen antas att fångsten inte är klart selektiv i fråga om vargens ålder, kön eller förökningsstatus.

Eftersom vargstammen i Finland är stabil och har ökat sedan 2017 bedöms beviljandet av tillstånd till skydds jakt på varg i detta fall vara betydelselöst för vargstammens fortsatta utveckling i Finland. Viltcentralen hänvisar även till Högsta förvaltningsdomstolens beslut

² Jord- och skogsbruksministeriet. 2019. Förvaltningsplan för vargstammen i Finland. Helsingfors.

(HFD liggare 1723, 28.5.2014), där det i det fallet konstaterades att en gynnsam skyddsstatus inte äventyrades på grund av att en varg hade fällts. Ålands landskapsregering konstaterar sammantaget att fällande av en enskild solitär vargindivid inte påverkar artens bevarandestatus.

Skador orsakade av varg

Den 3 juli 2024 revs två får, med största sannolikhet, av varg på Jurmo, Brändö. Landskapsregeringen har tagit del av bildmaterial som utgör grunden för bedömningen. De övriga fåren flyttades sedan från platsen och inga fler attacker konstaterades i området, sannolikt eftersom vargen rörde sig vidare mot Kumlinge (se stycket om Vargstammen i Finland och på Åland).

Morgonen den 9 augusti 2024 meddelade en djurägare skogsbruksbyrån att han påträffat rivna får på sitt bete i Svartsmara, Finström. Skogsbruksbyrån och miljöbyrån gjorde omgående ett besök på platsen. På plats fanns polisen och veterinär från Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. På platsen återfanns 21 rivna får, två hade dött av attacken och fyra måste avlivas på grund av sina skador, 13 fick stygn och penicillin. Två av de döda fåren flåddes på plats och skadorna dokumenterades med foto. Samtliga får hade dödats med kraftiga bett mot halsen. Vidare påträffades bett i baklåret på ett får. Inga skador kunde konstateras på kropparnas rygg- eller buksida. Ett av de döda fåren var kraftigt påätet i bröstkorgen och halsen. Utgående från bettmönstret bedömde tjänstemännen att det rörde sig om ett angrepp av varg och inte av hund.

Morgonen den 29 september 2024 meddelade en djurägare skogsbruksbyrån att rivna får har påträffats på dennes bete på Äppelö, Hammarland. Skadorna på de döda djuren har dokumenterats och delgetts miljöbyrån och skogsbruksbyrån. Skadorna på de skadade djuren har kontrollerats och behandlats av jourhavande veterinär. I gruppen på betet fanns 27, varav 3 påträffades döda och fem skadade djur. Ett djur tillhörande gruppen är ännu försvunnet. Ett av de skadade fåren behövde avlivas av veterinär på grund av skadornas omfattning. De fyra resterande med skador har fått behandling, stygn och penicillin. Samtliga döda får hade dödats med kraftiga bett mot halsen. De flesta av de rivna fåren vara vuxna tackor, endast två årslamm skadades. De överlevande djuren hade alla skador mot strupe och hals, två av dem även mot buken. Det ena av de skadade årslammen hade också skador uppe på ländryggen och mot buken, förutom skador runt nacken. Ett av de döda fåren var kraftigt påätet i bröstkorgen och i halsen. Utgående av bettmönstret och kraften i attacken bedöms att det handlar om ett angrepp av varg.

Möjliga åtgärder före skyddsjakten

Andra lämpliga lösningar

Rovdjurssäkra elstängsel kan i vissa fall minska risken för skador på tamdjur. På Åland är dock en stor del av betesdjuren under somrarna beroende av naturbete i terräng som inte med en försvarlig arbetsinsats kan stängslas in med rovdjurssäkra stängsel utan att det uppkommer luckor där det ändå finns risk för att rovdjuren tar sig in, till exempel där betet angränsar mot vatten eller där elstängslet går över berg. Man måste även väga in merkostnaden i form av material och arbete i förhållande till den förväntade effekten, risken för angrepp, och den enskilda vargens bevarandevärde. Rovdjurssäkra stängsel är inte något som prioriteras annat än i områden med permanent förekomst av varg. Eftersom varg endast sporadiskt förekommer på Åland är det därför inte aktuellt att kräva att rovdjurssäkra stängsel skulle börja användas. Det är inte heller möjligt att utföra förebyggande åtgärder hos alla djurägare på kort tid och det skulle vara en oproportionerlig åtgärd eftersom det är omöjligt att förutse hur vargarna kommer att röra sig. Vidare konstaterar Ålands landskapsregering att det inte är geografiskt möjligt att driva vargen till ett obebott område, p.g.a. att Åland är så pass litet och tätbefolkat. Ålands landskapsregering konstaterar också att användning av stora vaktande herdehundar som ovtjarka eller komondor för att skydda flockarna inte är försvarligt på grund av risken det skulle medföra för allmänheten.

Tidigare tillståndsgiven skyddsjakt

Landskapsregeringen har med tre tidigare beslut medgett skyddsjakt på en annan vargindivid som vid ett tillfälle i oktober 2019 rev sju får. Skyddsjakten tillståndsgavs då i tre skilda beslut den för perioderna 4 – 31 oktober, 7 november – 8 december samt 9 – 31 december 2019.

För vargen som detta beslut gäller har skyddsjakt beviljats till Finströms jaktlag, vilket förlängs i och med detta beslut och utvidgas till Geta, Hammarland och Eckerö.

Tillämpade lagrum

17 och 47 §§ landskapslag (1998:82) om naturvård

28 och 31a §§ jaktlag (1985:31) för landskapet Åland

4 § landskapsförordning om jakt (2006:70)

Artikel 16.1 b) rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

Ändringsökande

Detta beslut ska iakttas trots eventuella besvär, såvida inte besvärsmyndigheten beslutar något annat. Ändring av beslutet kan sökas hos Högsta förvaltningsdomstolen.

Besvärshänvisning bifogas.

Minister

Mats Perämaa

Vikarierande naturvårdsintendent

Linnea Nordström

BILAGA

Besvärsanvisning

FÖR KÄNNEDOM

Ålands polismyndighet, registratur.aland@polisen.ax
Naturvårdsintendent Maija Häggblom, maija.haggblom@regeringen.ax
Jaktförvaltare Robin Juslin, robin.juslin@regeringen.ax
Landskapsforstmästare Mikael Sandvik, mikael.sandvik@regeringen.ax
Byråchef Jacob Nordlund, jacob.nordlund@regeringen.ax
Jakthandläggare Roger Gustavsson, roger.gustavsson@regeringen.ax

SÄNDLISTA

Finströms jaktvårdsförening, ordf. Kurt Blomqvist, f.jaktvardsforening@aland.net
Eckerö jaktvårdsförening, ordf. Joel Karlsson, eckero.jvf@gmail.com
Geta jaktvårdsförening, ordf. John Carlsson, carlssonsjohn@gmail.com
Hammarlands jaktvårdsförening, ordf. Lars Nordström, kattbylasse@gmail.com